

Smaastykker.

5.

Er „Indfødsretten“ givet ved en kabinetsordre?

Af L. Koch.

Dr. phil. Aage Friis siger i sit skrift „A. P. Bernstorff og O. H. Guldberg“ s. 248 (anmærkning til s. 11): „Når provst Koch (Hist. Tidsskr. 6. IV. s. 39) siger, „at beslutningen, der gjaldt landets vé og vel, ikke toges uden statsrådets vidende“, så er dette bevislig ganske forkert. Det bliver siden (s. 72) påvist, hvorledes indfødsretten, en af den guldbergske tids vigtigste love, med forsæt blev unddraget statsrådet og afgjort ved kabinetsordre, som statsrådsanordningen beredte plads for“.

Jeg har bestandig ment, at der var en hage ved denue påstand om, at indfødsretten var givet ved kabinetsordre; men først nylig har jeg haft lejlighed til at undersøge sagen nærmere. — Det er jo vel bekendt, at kollegierne intet havde med denne anordnings udarbejdelse at gøre. Den blev den 15de Januar 1776 fuldt færdig tilstillet begge kancellierne, og det var da allerede bestemt, at den skulde udkomme d. 29. Januar på kongens fødselsdag. Der er ikke fra kancelliernes side foretaget nogensomhelst indstilling, og anordningen er ikke indført i Sællandske registre.

Alt dette kan vel se meget vilkaarligt ud; men det må bemærkes, at indfødsretten ikke var en almindelig anordning, men en grundlov, evig og ubrødelig, ligesom selve kongeloven. Det eksemplar af den, der sendtes til det tyske kancelli, var

ledsaget af en „forsikringsakt“, hvorved arveprins Frederik for sig og sine efterkommere forpligtede sig til at overholde den, hvis hans slægt nogensinde skulde bestige tronen. Indfødsretten var altså ikke en anordning, som kongen, der havde givet den, atter kunde ophæve, men han og alle følgende konger vare forpligtede til at overholde den.

Udfærdigelsen af en sådan akt kunde slet ikke komme ind under bestemmelserne i statsrådsanordningen af 13. Februar 1772. Den hørte ikke til de sager fra kancellier og kollegier, der skulde behandles i statsrådet, før de forelagdes kongen til underskrift. Dens bekendtgørelse var heller ikke en kabinetsordre udstedt til embedsmænd eller andre enkelte personer, om hvilken der skulde gøres forestilling til korroboration. Den kunde kun udstedes af den enevældige konge selv; thi det var ham alene, der kunde tage en bestemmelse, som indskrænkede den rettighed og myndighed, han hidtil havde havt.

Hertil kan dr. Friis naturligtvis svare, at det kun er humbug at tale om den enevældige konge i Christian VII's tid, og at det vilde have været naturligt og billigt, om statsrådet havde fået lejlighed til at forhandle indfødsrettens bestemmelser i det enkelte. Jeg skal ikke imødegå en sådan påstand; hvad der har været mig magtpaaliggende er kun at vise, at der her var saa særegne omstændigheder, at der må andre eksempler til for at bevise, at det er „ganske forkert“, når jeg har sagt om tiden 1772—84, at beslutninger, der gjaldt landets vé og vel, ikke toges uden statsrådets vidende. Ti disse ord kan efter hele den sammenhæng, hvori de læses, kun sigte til sådanne kabinetsordrer, der stred imod eller måtte betragtes som en misbrug af anordningen af 13. Febr. 1772; men indfødsretten ligger i et andet plan, som ikke berøres af denne anordning.